

6. Збройні сили України в період національно-визвольної боротьби 1917-1920 роках. Електронний ресурс // <https://ru.osvita.ua/vnz/reports/history/4115/>
7. Футулуйчук Д. Д. Етапи становлення армії УНР (1917-1918): спроба ретроспективного аналізу. // Науково-інформаційний вісник. Право. № 4. 2011. С. 46-54.
8. Відродження Українського війська: сучасність та історична ретроспектива : Збірник матеріалів Міжнародної наукової конференції 1–2 грудня 2016 р. – К. : НУОУ, 2016. – 161 с.
9. Проданюк Ф. М. Військові однострої в добу правління гетьмана Павла Скоропадського (29 квітня – 14 грудня 1918 року) / Ф. М. Проданюк, М. І. Стіценко // Дослідження проблем гуманітарних наук : збірник наукових праць / ред.: А. В. Сакун, Т. І. Кадлубович, Д. С. Черняк. – Київ : КНУТД, 2019. – С. 32-39.
10. Бабкова Н. Козацькі клейноди в українській військовій символіці та атрибутиці ХХ–ХХІ століть. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [https://periodicas.karazin.ua/>article/>download.file//C:/Ustrs/z/Downloads/691D120\(1\).pdf](https://periodicas.karazin.ua/>article/>download.file//C:/Ustrs/z/Downloads/691D120(1).pdf).
11. Проданюк Ф. М. Вільне козацтво і Павло Скоропадський: історіографія проблеми / Ф. М. Проданюк // Наукові записки : збірник. – 2005. – Вип. 28: Політологія і етнологія. – С. 120-134.

Омельченко С.А.

Студ. гр. БДР-5-20

Науковий керівник канд. істор. наук, доц. Проданюк Ф.М.
Київський національний університет технологій та дизайну

СИМВОЛКА ТРИПІЛЬСЬКОЇ КУЛЬТУРИ: ІСТОРИОГРАФІЯ ПРОБЛЕМИ

На початку ХХ століття переважна більшість вітчизняних та зарубіжних вчених підтримують точку зору про те, що ми не можемо вважати трипільців етномовними предками українців, протоукраїнцями чи праслов'янами. Поряд з цим, всі дослідники погоджуються з тим, що українська культура формувалася й на ґрунті культурного комплексу Трипілля-Кукутень. Всі також визнають те, що дана культура мала значний вплив на систему нашого мислення, спосіб світосприйняття тощо. Тому дослідження всіх аспектів, які пов'язані з названою культурою має не лише наукове, але й практичне значення.

Метою нашої роботи є аналіз орнаментальних мотивів, з'ясування основних елементів символіки культури Трипілля-Кукутень та виявлення стану дослідження цієї проблеми в науковій літературі.

Символіку Трипілья-Кукутень досліджувала значна частина науковців. Певний внесок в дослідження трипільської культури зробили Б. Рибаків, Є. Кричевський, В. Хвойко, В. Маркевич, В. Даниленко, В. Збеневич, М. Відейко, В. Мисик, Т. Ткачук, Т. Пассек, М. Чмихов, Ф. Біляшівський та багато інших науковців. Однак ще й сьогодні дослідники по-різному пояснюють сутність символіки племен Трипільської культури.

Світоглядна модель трипільців являла собою продуману складну систему символічних форм, орнаментів, які виступали в якості своєрідного безписемного «письма». За допомогою символіки трипільці передавали інформацію про структуру Всесвіту, принципи його функціонування, намагалися з'ясувати місце в ньому людини [1, с. 53]. За кожним її елементом орнаменту стоять окреме поняття, інформація чи сюжет. Однак в сучасній науковій літературі дослідники по-різному підходять до пояснення та розуміння основних елементів трипільської символіки. В аналізі сучасними вітчизняними дослідниками трипільського орнаменту можна виділити декілька методологічних підходів.

Перший з них можна назвати ретроспективним, під цією загальною назвою об'єднуються методи різних дисциплін: релігієзнавства, міфології, етнографії (пошуки аналогій у інших народів). Метод ретроспективи та історичних аналогій для реконструкції світосприйняття та релігійних уявлень був основним для робіт науковців СРСР, але з певними перетвореннями використовується і сьогодні. Орнамент на посуді та глиняна пластика слугують основним матеріалом для вивчення у розшифруванні духовного життя трипільців [7, с. 102]. Цим методом широко користувалися прихильники теорії автохтонного розвитку слов'янських племен. Дану теорію активно пропагував у своїх роботах Б. Рибаків.

Інший підхід – структурно-семіотичного аналізу орнаментів, над яким працює відомий археолог Т. Ткачук. Він поділяє трипільські зображення на «реалістичні» (тварини, рослини, Місяць, антропоморфні зображення, хвилеподібна лінія) та на абстрактні (косий хрест в колі, косий хрест в квадраті, сітка) тощо [2, с. 57].

Прихильником третього підходу можна назвати відомого археолога М.О. Чмихова, який ідентифікує трипільські зображення інакше. Він стверджує, що «форма й орнамент посуду відбили зоо- та антропоморфні персонажі, рослинні та космічні символи» [3, с. 153]. Таким чином, він виділяє антропоморфні, зооморфні, рослинні та космічні мотиви в зображальній традиції Трипілья.

В «Енциклопедії трипільської цивілізації» іконографічні типи, що відображають сакральні-міфологічні образи поділені на антропоморфні, зооморфні та синкретичні (символіка об'єднує жінку і птаха, жінку і змію, жінку і корову). До окремої групи автори енциклопедії відносять сакральні та магічні символи. Основу цієї класифікації, крім розписних зображень становлять дрібна пластика та зображення на кераміці [4].

Відомий радянський археолог Т. Пассек розглядала символіку трипільської культури з формальної точки зору. Вона вважала, що його аналізувати як суто декоративний. Водночас вона не заперечувала і його змістового значення [8, с. 59]. Вчена скептично ставилась до спроб розшифрування трипільського орнаменту, зазначаючи, що робилися спроби пов'язати спіральний орнамент з мотивом змії, з образом жінки, з культовими уявленнями про жінку-змію та з культом бика – образами, широко розповсюдженими у країнах дунайського басейну, Східного Середземномор'я та Малої Азії. Проте виявити значення конкретних орнаментальних композицій ще нікому не вдалося [8, с. 59].

Ряд дослідників шукають у трактуванні трипільських орнаментів економічну чи побутову підоснову, наприклад, розповсюдження геометричного орнаменту в енеоліті пов'язується з появою плетених виробів, які при формуванні кераміки залишали характерні відбитки. Вони переконані в тому, що на вид орнаменту впливали шнури, тканини та інше, що призводило до утворення найрізноманітніших візерунків (хвиляста лінія, зигзаги та інше) [9, 10]. Порядок переплетення ниток у тканин міг визначати багато видів геометричного орнаменту. Так, при виготовленні посудин на гончарному колі з'являвся лінійний орнамент, при стрічковому – спіральний [11, с. 18].

Вітчизняні вчені Є.Кричевський, В.Даниленко, Б.Рибаков, М.Чмихов, М.Відейко, В.Мисик, Т.Ткачук розділяють точку зору про те, що орнамент Трипільської культури мав сакральний та магічний характер, тобто такий, що відносився до релігійних вірувань, культів і ритуалів цих племен. С. Рижов вважає, що значна частина посуду цієї культури призначена для культових і жертвних цілей [6].

В. Даниленко виокремлює образ Великої матері, своєрідної Деметри, яка символізує землю та жіноче начало, а також інший жіночий персонаж, пов'язаний з колом скотарських та мисливських ідеологічних уявлень – прототип Артеміди [12, с. 24].

В аналізі трипільського орнаменту існує значна кількість методологічних підходів до його вивчення. Методи різняться залежно від того, які аспекти орнаментики розглядаються дослідниками [7, с. 105].

Література

1. Ніколова Н.І. Космологічний символізм трипільської кераміки // Вісник НТУУ - КПІ. Філософія. Психологія. Педагогіка. Випуск 1'2011. С. 52-56.
2. Ткачук Т.М. Личини в росписи кераміки культури Триполье-Кукутени / Т.М. Ткачук // Духовная культура древних обществ на территории Украины: I сб. - К. 1991. - с. 47-59.
3. Чмихов М.О. Археологія та стародавня історія України: курс лекцій / М.О. Чмихов, Н.М. Кравченко, І.Т. Черняков. - К.: Либідь, 1992. – 376 с.
4. Енциклопедія Трипільської цивілізації: В 2т. / Держ. п- во. «Кн. Палата України ім І. Федорова» та ін.; Ред. кол.: Л.М. Новохватко. - К.: Укрполіграфмедія, 2004.

5. Каліщук Р.В. Орнаментально-знакові мотиви у живопису культури Трипілья-Кукутені. Режим доступу: [file:///C:/Users/z/Downloads/had_2007_8_9%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/z/Downloads/had_2007_8_9%20(1).pdf)
6. Трипільська культура: знаки і символи. Режим доступу: http://trypillianculture.blogspot.com/p/blog-page_82.html.
7. Яковишина Я. Трипільський орнамент: окремі аспекти історіографії та методики дослідження. Режим доступу: file:///C:/Users/z/Downloads/Mdapv_2014_18_9.pdf
8. Пассек Т. Искусство трипольских племен // Искусство первобытного общества и древнейших государств на территории СССР. М.: Изобразительное искусство. 1971. С. 57–65.
9. Евсюков В. В. Космогония Китайского неолита по изображениям на керамике культуры Яншао // Китай в эпоху древности. – Новосибирск: Наука. 1985– С. 56–86.
10. Евсюков В.В. Мифы о Вселенной. – М.: Наука, 1988. – 177 с.
11. Евсюков В.В. Мифология Китайского неолита. – Новосибирск: Наука. 1988 – 128 с.
12. Даниленко В. И. Энеолит Украины. – К.: Наукова думка. 1975. – 175 с.

Пристинський С.В.
Аспірант, гр. ДФХТв-20

Київський національний університет технологій та дизайну

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФІЛОСОФІЇ БЕРЕЖЛИВОГО ВИРОБНИЦТВА (LEAN) В СВІТІ ТА В УКРАЇНІ

Lean – це філософія управління та набір гнучких інструментів менеджменту направлених на створення і підтримку безпомилкових процесів, які забезпечують неперервний розвиток якості життя шляхом виготовлення будь-яких продуктів та надання будь-яких послуг, в тому числі і освітніх.

Філософія бережливого виробництва бере початок наприкінці ХІХ століття. Перша основа концепції бережливого виробництва була закладена в Японії Кічіром та Сакічі Тойода – засновниками відомої та однієї з найуспішнішої компанії в сфері автомобілебудування «Toyota Automotive Company». Відомо, що японська культура, мислення, в тому числі і індустріальна філософія вирізняється на фоні інших країн. Особливо ця різниця є помітною на пострадянському просторі.

В умовах програної Японією ІІ Світової війни та настанням кризи, син та батько Тойода вимушені були радикально скоротити витрати наряду із підвищенням рівня якості.

Таким чином впродовж 50 років виникали основні засади Lean, які продовжують невинно розвиватися і сьогодні.